

PEDAGOŠKA POTPORA UČENJU DJECE RANE DOBI

Rokov, Josipa

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:172:313970>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-17**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of humanities and social sciences](#)

SVEUČILIŠTE U SPLITU

FILOZOFSKI FAKULTET

STUDIJ RANOG I PREDŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA

Josipa Rokov

**PEDAGOŠKA POTPORA UČENJU DJECE RANE
DOBI**

Završni rad

Split, 2024.

Odsjek za Rani i predškolski odgoj i obrazovanje
Studij Ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja
Predmet: Odgojni kontekst dječjih jaslica

PEDAGOŠKA POTPORA UČENJU DJECE RANE DOBI

Studentica:

Josipa Rokov

Mentorica:

izv. prof. dr.sc.Ivana Visković

Split, srpanj 2024.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. TEORIJE UČENJA	2
2.1. PIAGETOVA TEORIJA RAZVOJA I UČENJA DJECE	2
2.2. SOCIO-KULTURNA TEORIJA LAVA VYGOTSKOG.....	3
2.3. ERIKSONOVA TEORIJA PSIHOSOCIJALNOG RAZVOJA	3
2.4. BANDURINA TEORIJA.....	4
3. UČENJE I RAZVOJ DJECE RANE DOBI.....	5
3.1. DIJETE OD 12- 24 MJESECA	5
3.1.1. RAZVOJNE MOGUĆNOSTI DJETETA.....	5
3.1.2. POTICAJI ZA UČENJE DJECE OD 12-24 MJESECA.....	6
3.2. DIJETE OD 24-36 MJESECI.....	8
3.2.1. RAZVOJNE MOGUĆNOSTI DJETETA.....	8
3.2.2. POTICAJI ZA UČENJE DJECE OD 24 DO 36 MJESECI	9
3.3. UREĐENJE PROSTORNO – MATERIJALNOG OKRUŽENJA U JASLICAMA	9
4. IGRE I IGRAČKE.....	11
4.1. VAŽNOST IGRE	11
4.2. RAZVOJ IGRE KOD DJECE.....	12
4.2.1. IGRE ZA DJECU OD 12 DO 24 MJESECI.....	12
4.2.1. IGRE ZA DJECU OD 24 DO 36 MJESECI.....	13
5. ULOGA ODGOJITELJA U RAZVOJU DJECE	15
6. ZAKLJUČAK	17
LITERATURA.....	18
POPIS SLIKA.....	20
SAŽETAK	21
ABSTARCT.....	22

1. UVOD

Dječje jaslice prva su odgojno-obrazovna institucija u koje mogu biti uključena djeca u dobi od 6 mjeseci do treće godine života. Pedagoška potpora u ovom razdoblju važan je poticaj dječjeg razvoja kroz strukturirane aktivnosti, igru i podršku prilagođenu individualnim potrebama svakog djeteta. Uvažavajući osjetljivu prirodu djece u ranom djetinjstvu, pedagoška potpora naglašava interaktivno učenje i poučavanje kroz igru i izražavanje djece, potiče razvoj jezika, socijalnih vještina i kognitivnih sposobnosti te potiče izražavanje emocija. Kroz suradnju s roditeljima, kao i kontinuirano praćenje napretka djece, odgojitelji mogu osigurati optimalno okruženje za cjeloviti razvoj djeteta.

U ovom radu prikazane su teorije učenja kao temelj razumijevanja načina na koji djeca rane dobi uče. Također, prikazane su razvojne mogućnosti djeteta do 36. mjeseca života, kao i razvojni poticaji, prostorno – materijalnog i socijalno okruženje koje može doprinijeti kvaliteti učenja djece rane dobi. U ovoj fazi djetetova života igra je optimalan način za učenje i temelj za razvoj, analizirana je zato i važna uloga odgojitelja.

2. TEORIJE UČENJA

Kako navodi Jagrinec (2019) učenje učenja nije samo pamćenje podataka. To je samostalno povezivanje različitih podataka te učenje kako razmišljati. Tu se radi o razmišljanju što je istina i što ona donosi, što nam je potrebno kao i zašto učimo što učimo.

Učenje je zato moguće definirati kao relativno trajne promjene u ponašanju koje dolaze kao rezultat iskustava neke osobe. Učenje ne znači uvijek poboljšanje ponašanja, jer se može učiti i o lošim ponašanjima. Rezultat je procesa učenja pamćenje. Razlikuju se neki oblici učenja: asocijativno učenje (kada je podražaj povezan s novom reakcijom), perceptivno učenje (kada iskustvo utječe na senzornu percepciju); socijalno učenje (kada na pojedinca utječe društvena okolina, npr. učenje po modelu, učenje uloga),... Na djelotvorno učenje utječu čimbenici poput doba i spola, genetika, potreba kao što je glad i sl. Na proces učenja utječu i neki psihološki čimbenici, kao što je motivacija, intrinzična i ekstrinzična (na vanjsku motivaciju odnosi se neki vanjski čimbenik, npr. ocjena, pohvala, poklon).¹

2.1. PIAGETOVA TEORIJA RAZVOJA I UČENJA DJECE

Kroz povijest mnogi su znanstvenici istraživali proces učenja. Jedna od najzastupljenijih teorija moguće je teorija koju je iznio Jean Piaget, švicarski psiholog i pedagog. Kako Berk (2008) navodi Piaget je smatrao djecu „malim istraživačima“. Okvirno je podijelio proces učenje na četiri faze, od kojih su za predškolski odgoj i obrazovanje važne prve dvije. Prva faza jest senzomotorička, u kojoj je dijete fokusirano i ograničeno na svoje motoričke sposobnosti. U toj fazi uspostavlja prvi kontakt sa svijetom, okolinom i ljudima. Druga faza je predoperacijsko razdoblje u kojoj je značajno predočavanje situacija koje se ne događaju u sadašnjem trenutku kao i jezični razvoj kod djeteta. Dijete još u ovom periodu ne savladava pojam vremena i vidi situacije samo iz svoje perspektive što je važno kod razumijevanja djetetovih reakcija u određenim situacijama. U drugoj fazi Piaget naglašava važnost učenja iskustvom.

Piaget zastupa stav o rigidnom dobnom ograničenju razvoja spoznaje unutar svake faze. Osim razvojnih fazi Piaget je iznio i metodike učenja u kojoj se spominje naturalizam i konstruktivizam. Naturalizam se povezuje uz prirodno učenje kao najbolji način učenja, dok se

¹ Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2024.
<https://www.enciklopedija.hr/clanak/ucenje>

dječje konstruiranje bioloških predispozicija sa stečenim iskustvom naziva konstruktivizam. Došen – Dobud (2016) navodi da je sama priroda uvjetovala da su djeca po rođenju spremni, voljni i željni istraživanja. Prema Došen - Dobud (2018) dijete u jaslicama i u vrtiću najbolje uči kroz samostalno istraživanje te se od odgojitelja traži da stvori okruženje pogodno za istraživanje.

2.2. SOCIO-KULTURNA TEORIJA LAVA VYGOTSKOG

Dok se kognitivna teorija Piageta zasniva na djetetovom samostalnom upoznavanju i spoznavanju svijeta oko sebe Lav Vygotski smatra da je za djetetov razvoj važna kultura u kojoj odrasta kao i sami odrasli, koji ga odgajaju ili utječu na njegov život. Kada se dijete kulturno razvija, sve što se događa prolazi prvo na socijalnoj razini između pojedinaca tek onda kroz dijete na osobnoj razini. Vygotski (prema Berk, 2008) smatra da će dijete koje ima pomoć i potporu odraslih naučiti i znati bolje od drugog djeteta koje je počelo s istim predznanjem i mogućnostima, ali bez pomoći odraslih. Sociokulturna teorija razvoja ima tri dijela, a to su: socijalna interakcija, posrednik u učenju (to može biti i odgojitelj) te područje približnog razvoja koje je najlakše objasniti kao područje između znanja koje je dijete steklo i punog potencijala koje bi moglo dostići. Tako je socijalna interakcija najbitnija stavka za proces kognitivnog razvoja. Tako bi primjerice davanje uputa starije djece mlađoj u vrtićkoj skupini pomoglo djetetovom kognitivnom razvoju (Berk, 2008).

2.3. ERIKSONOVA TEORIJA PSIHOSOCIJALNOG RAZVOJA

Još jedna od značajnih teorija učenja djece jest teorija psihosocijalnog razvoja koju je iznio Erikson. Kako Berk navodi (2008) Erikson unutar teorije razvoj tumači po razdobljima u životu te je smatrao kako svako dijete mora riješiti sve zadatke specifične za određenu razinu kako bi mogao prijeći na iduću fazu. Za period rane dobi djeteta važna je prva faza u kojoj dijete razvija privrženost za majku, skrbnika i/ili odgojitelja. Ako je dijete uspješno razvilo prvu fazu može prijeći na iduću razinu u kojoj kreće razvijati svoje „JA“. U prvoj godini objašnjava u kakvom odnosu su povjerenje nasuprot nepovjerenja. U ovoj fazi odgovornost ima majka ili osoba koja je najbliži skrbnik djetetu. Ako majka odgovara i zadovoljava djetetove potrebe, dijete vjeruje da je svijet dobro i sigurno mjesto te se ne boji istraživati. U drugoj i trećoj godini dijete stječe

autonomiju koja je suprotna sramu i sumnji koju Erikson predstavlja kao drugu fazu. Ako roditelj reagira sa sumnjom i ograničavanjem na djetetove pokušaje raznih aktivnosti to može negativno utjecati na razvoj autonomije kod djeteta. Kako bi dijete razvilo samopouzdanje tj. autonomiju važno mu je omogućiti da svaki dan „ostvari“ mnogo malih pobjeda. To mu se omogućuje od samih početaka tako što ga se pušta i potiče na samostalno odijevanje, hranjenje ili obavljanje higijene kako u jaslucima tako i kod kuće (Došen - Dobud, 2016).

2.4. BANDURINA TEORIJA UČENJA PO MODELU

Teorija učenja u kojoj djeca uče po modelu iznio je Bandura. Model za dijete može biti roditelj, braća, sestre, odgojitelj ili bilo tko u neposrednoj blizini djeteta s kim dijete provodi svoje vrijeme, u to se mogu uključiti i crtići koje dijete promatra. Nakon određenog vremena opažanja, dijete poprima oblik ponašanja modela te ga imitira, nekad i ponašanja kojih sami modeli nisu svjesni. Eksperimentima koje je Bandura proveo zaključuje se da veliki utjecaj na ponašanje koje će dijete poprimiti ima nagrada ili kazna koja dolazi kao posljedica određenog ponašanja. Proces dječjeg opažanja odvija se kroz četiri faze. Prva faza bila bi proces pažnje, i ovisi o tome koliko dijete pažnje fokusira na model, u drugoj fazi procesa pamćenja ovisi o dječjoj razvijenoj sposobnosti da kodira i zapamti ponašanje modela. Za proces izvođenja dijete često već ima znanja i predispozicije za izvođenje ponašanja ali su mu potrebne nove vještine. Za zadnju fazu motivacijskog procesa važna je već navedena posljedica ponašanja kao što je nagrada ili kazna (Haith, Miller i Vasta, 2005).

3. UČENJE I RAZVOJ DJECE RANE DOBI

3.1. DIJETE U DOBI OD 12- 24 MJESECA

3.1.1. RAZVOJNE MOGUĆNOSTI DJETETA

Pojedina istraživanja ukazuju da dijete uči i u perinatalnom periodu, na što ukazuju i podaci koja prikazuju da dijete u perinatalnom dobu čuje majčin glas, te po rođenju preferira majčin glas više nego tuđi (Szanton, 2005). I današnja istraživanja oslanjaju se na teoriju Piageta u kojoj je razdoblje do druge godine života djeteta nazvao „osjetilno- motorička“ faza. Piaget također iznosi spoznaju da su djeca jako egocentrična u tom razdoblju. Nisu u sposobnosti shvatiti tuđu perspektivu i ne žele dijeliti, što ne znači da ih se i tada već ne treba učiti empatiji. Dijete u toj dobi ne shvaća stalnost predmeta, tako će primjerice plakati ako ne vidi majku jer dijete misli da je nestala (Berk, 2008).

Djeca osjećaju emocije od rane dobi. Osim razgovora o emocijama kao i učenja djece da znaju prepoznati, imenovati i nositi se sa svojim emocijama potrebno je razvijanje povjerenja i samostalnosti (Szanton, 2005).

Za socijalni razvoj djece važno je u ovoj dobi imati kontakt s nekoliko odraslih osoba koje dobro poznaju dijete i kojima dijete vjeruje. U periodu oko 12. mjeseca djetetova života za socijalizaciju mu je potrebna jedna osoba. Djeca jasliske dobi poslije 18. mjeseca imaju potrebu za druženje s vršnjacima, ali im je potreban oslonac kome će se obratiti primjerice u rješavanju konflikata. Dijete će krenuti u istraživanje svijeta ako imaju „siguran oslonac“ kome se mogu bilo kada vratiti. Do osamnaestog mjeseca života djeca ne shvaćaju norme i pravila ponašanja. Iskušavaju različita ponašanja u svrhu zadovoljavanja svojih potreba, tako da ljutnja u situacijama kada se djetetu više puta kaže „ne“, a ono i dalje baca igračku iz kolica istražujući granice. U tom periodu važno je na topli način biti dosljedan u postavljanju granica djetetu (Szanton, 2005).

Dječji spoznajni razvoj započinje sa saznanjem da su predmeti stalni što pomaže kod situacije kada roditelj dijete ostavlja u jaslicama. Dijete može razumjeti da će se roditelj vratiti. Sukladno teoriji koji tumači Bandura, dijete uči po modelu. Osim grimasa koje dijete počinje imitirati, u jaslicama promatranjem odgojiteljice može pokušati promijeniti pelenu svojoj lutkici. U ovoj dobi dijete počinje razumjeti suprotnosti (toplo - hladno, veliko - malo), uzrok i posljedicu, pa će tako mnogo puta upaliti i ugasiti svjetlo pokušavajući shvatiti odakle dolazi (Szanton, 2005). Govor se kod djece postepeno gradi tako dojenče kada je gladno plače, poslije

nekog vremena izgovara riječ „mlijeko“, zatim dolazi „još mlijeka“ te poslije cijela složena rečenica „Luka želi mlijeka“. U periodu od osamnaesti mjeseci do dvije godine života djeca često postavljaju hrpu pitanja, što iz znatiželje, što zbog shvaćanja da postavljanjem pitanja mogu privlačiti pažnju i dobivati odgovore njima dragih osoba. Taj period od odgojitelja zahtjeva fleksibilnost jer sva djeca prolaze kroz faze gugutanja, tepanja i spajanja riječi u rečenicu, ali kod neke djece će se upotrebljavati riječi s 10 mjeseci, kod nekih s 18. Važno je znati da djeca prije nego što krenu upotrebljavati govorni jezik, većinu razumiju te bi se s njima trebalo razgovarati razgovjetno i razumljivo kako bi dijete što prije usvojilo jezik (Szanton, 2005).

Kod upoznavanja sa svijetom djeca vole koristiti svoja tijela. Prvi dio tjelesnog razvoja djece jest fizički rast djece, koji ovisi o prehrani. To je prirodni rast i razvoj kod svakog djeteta. Drugi dio bi bio razvoj fizičkih mogućnosti koji uključuje učenje savladavanja prepreka kao i korištenja mišića, pokreta, snage za izvršavanje zadataka (Szanton, 2005).

Slika 1. Prikaz materijala koji su ponuđeni djeci jasličke dobi

3.1.2. POTICAJI ZA UČENJE DJECE OD 12-24 MJESECA

Došen - Dobud (2018) grupira poticaje kao inicijalne ili početne te kao poticaje do kojih se dolazi kroz samoinicirane tj. samoorganizirane aktivnosti. Poticaji za djecu u ranoj dobi mogu biti obavljanje jednostavnih radnji pred djetetom, kao što je brisanje podloge i pranje ruku, tada djeca imaju mogućnost imitacije. Dovođenjem djeteta u blizinu materijala kao što su voda, lišće, zemlja ili pijesak nudi mu se prilika za istraživanje. Kako se dijete upoznaje s

materijalima raste i njegova želja za istraživanje, pa tako otvara, zatvara, rastavlja i sastavlja. Kao poticaj može služiti i verbalna komunikacija tijekom djetetovog procesa istraživanja. Primjeri jednostavnih igara s djecom mogu biti igre jednostavnih manipulaciju (kao što je bacanje lopte), sastavljanje i vađenje igračaka u kutiju i iz nje, igre punjenja i pražnjenja (posude s vodom i pijeskom), kao i nuđenje igračaka i predmeta koji se mogu rastaviti i sastaviti.

Szanton (2005) navodi kako je poticaj za razvijanje emocionalnog razvoja važno pružiti djeci dovoljno pokušaja aktivnosti da sami budu spremni na izvedbu kao i omogućiti im dovoljno vremena za istraživanje pojedinog materijala. Važnim se smatra kontakt očima, nježno dodirivanje djeteta kao i upotrebljavanje imena djece. Djeca osjećaju podršku ako smo u blizini njih dok pokušavaju nešto novo. Kuretić (2024) smatra dijete da čini sve kako bi zadovoljilo svoje potrebe ne razmišljajući o posljedicama. Koja ponašanja su dopuštena, a koja ne. Dijete uči dok gleda roditeljevu ili odgojiteljevu reakciju. Postavljanjem jasnih granica djeca dobivaju sigurnost. Djeca će nekolicinu puta pokušati testirati te granice, ali dosljednost je poticaj koji je djeci u tom trenutku potreban.

Odgojitelj koji želi poticati spoznajni razvoj kod djece će reagirati na djetetove potrebe, pokazivati osjećanja jasno i otvoreno, sudjelovati u igri s djetetom, pružiti mu priliku za istraživanje tako da dijete zna da ima „sigurno utočište“ te mu pomoći u svjesnosti da je sposobno za obavljanje određene vještine. U dječjoj ranoj dobi osjetila su primarna povezanost sa svijetom, stoga bi im se trebali nuditi materijali kao što su kamenčići, pijesak i voda za učenje razlikovanja mokrog i suhog. Glazbeni instrumenti su za razvijanje sluha, čak i najmlađi mogu mahati zvečkom ili lupati po bubnju i proizvoditi zvukove (Szanton, 2005).

Szanton (2005) navodi kako je za razvoj govora u djece važno paralelno govoriti dok manipuliramo ili pokazujemo pojedini predmet, objašnjavati radnje, predmete i pojave. Postavljanje pitanja otvorenog tipa kako bi se djeca možda uključila u komunikaciju, a ne odgovorila sa „da“ ili „ne“. Čitanje i gledanje knjiga s djecom od najranije dobi najvažnija je aktivnost za poticanje govora, baš kao i pjevanje.

Djeca na neke tjelesne aktivnosti mogu reagirati negativno zbog razlike u temperamentima, tako za djecu koju lako uplaše zvukovi i pojave nazivamo hipersenzitivna, suprotno tome jest hiperaktivnost. Dijete koje je hiperaktivno tražit će puno tjelesnih aktivnosti i činiti će se kao da uvijek ima energije. S obzirom na zatvoreni jaslčki prostor neke od aktivnosti za poticanje tjelesne aktivnosti su vrijeme na podu za koje je važno osigurati slobodan prostor. Svakodnevna rastezanja, pjesma i glazba koja potiču na kretanje, odnosno

ples, igre prstima, rukovanje predmetima, prenošenje tereta, puzanje, hodanje i penjanje samo su neki od poticaja.

3.2. DIJETE OD 24-36 MJESECI

3.2.1. RAZVOJNE MOGUĆNOSTI DJETETA

Dijete koje je urednog razvoja u drugoj godini verbalno komunicira, motorički može izvesti zahtjevnije zadatke, može kratko odgoditi svoju želju i potrebu. Počinje se nositi s frustracijama dok već u periodu od 30 do 36 mjeseci kreće doba svojeglavosti, „kriza treće godine“. Dijete želi samostalno obavljati zadatke i stvara se otpor kada netko želi učiniti nešto umjesto njega. Oko treće godine počinje smirivanje i period u kojem dijete češće pristaje na zadatke te počinje koristiti zamjenicu „mi“ kao pokazatelj da je spremno te da mu je potrebno društvo (Čudina-Obradović, Starc, Profaca, Letica, i Pleša, 2004).

U ovom periodu za emocionalni razvoj važna je odgoda zadovoljstva i da dijete pokazuje ljutnju. Od 18 do 36 mjeseci djeca testiraju ograničenja jer i dalje nisu spoznala da i ostali imaju potrebe koje se ne slažu uvijek s njihovima. Kako bi se razvio osjećaj za suradnju važno je da odgojitelj pun razumijevanja i topline usmjerava dijete prema drugoj djeci i osobama u okruženju (Szanton, 2005). Pri izražavanju emocija odgojitelj je primjer koji treba svoje emocije imenovati i objasniti ih na prihvatljiv način te potaknuti dijete da osvijesti tuđe emocije. Poželjno je maziti dijete češće, ne samo u situacijama kada ga tješimo (Čudina-Obradović i sur., 2004).

Za spoznajni razvoj, kao i poticanje na istraživanje potrebno je osigurati poticaje dostupnim za dijete, kao i omogućiti prostor za penjanje i kretanje po različitim podlogama. Za jačanje dječjeg samopouzdanja potrebno je potaknuti dijete na aktivnosti u kojima može vidjeti rezultate svoga rada. Odrasla osoba treba osigurati blizinu i sigurnost za dijete da može pomoći ako djetetu zatreba, ali ne mora biti u stalnoj interakciji s njime. Za govorni razvoj tijekom razgovora važno je spustiti se na djetetovu razinu. Potrebno je govoriti jasno i s jednostavnim rečenicama, poštivati i dopustiti djetetu da kaže što želi. Poželjno je čitati slikovnice te poslije čitanja razgovarati o opažanjima u knjizi (Čudina-Obradović i sur., 2004).

3.2.2. POTICAJI ZA UČENJE DJECE OD 24 DO 36 MJESECI

Za organizaciju dječje spontane igre i pripremu poticaja u trećoj godini potrebno je osloniti se na sve one vještine i znanja koja su djeca do tada postigla. Važno je obratiti pažnju i na povećane mogućnosti i potrebe djece za istraživanjem. To ne znači da će dijete u trećoj godini života prestati, primjerice, graditi s kockicama, ali se sada očekuju složenije građevine kao i uvođenje novih predmeta u već poznate igre (Došen - Dobud, 2018).

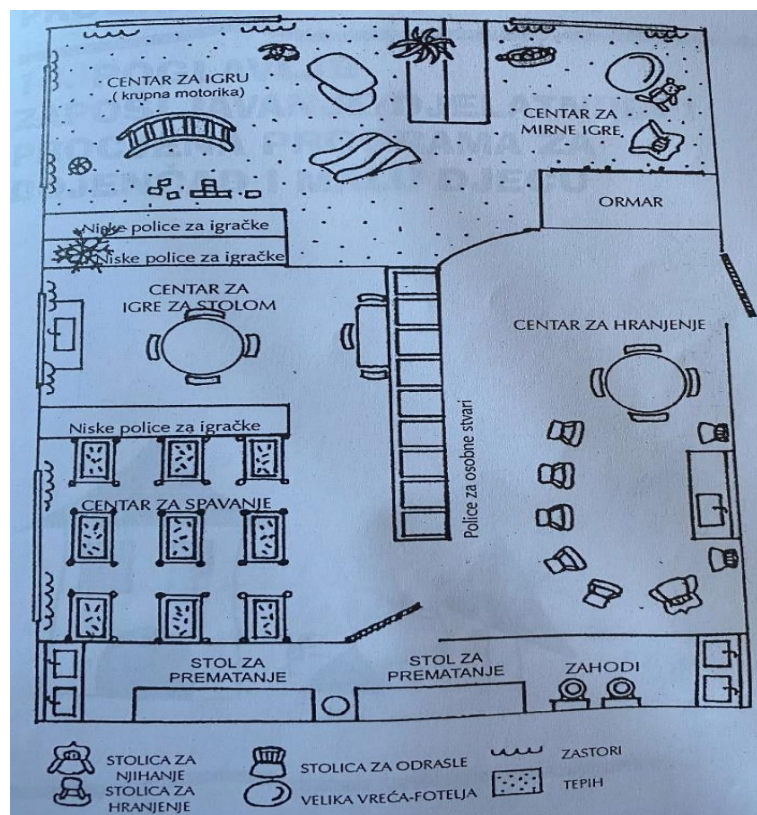
U ovom periodu kreće korištenje i prepoznavanje slikovnih simbola u igri, ponavljanjem već pročitane slikovnice, kreću improvizirane priče. Počinju se pamti pjesmice i brojalice, kao i slagati neke jednostavnije slagalice. Djeci postaje zanimljivije praćenje i reproduciranje glazbe, korištenje instrumenata, korištenje likovnog materijala. Ostvaruju se prvi socijalni kontakti u kojima se pokazuje pažnja i obzirnost prema drugima. Djeca imaju mogućnost samostalnog rješavanja sukoba u igri. U trećoj godini dijete više doživljava ljude oko sebe, kao i plodove ljudskog rada što je ujedno i poticaj za samostalno stvaranje i izražavanje. Poželjno je da odgojitelj uključi razne aktivnosti promatranja uz šetnju te komunikaciju o promatranom (Došen - Dobud, 2018).

3.3. UREĐENJE PROSTORNO – MATERIJALNOG OKRUŽENJA U JASLICAMA

Za neometano učenje djece važno je imati sigurno okruženje. Sigurno okruženje djeci pruža slobodu kretanja, a odgojiteljima osjećaj sigurnosti kako bi svoje vrijeme usmjerili na učenje i igru s djecom. Djeca s vremenom uče o sigurnosti, što se može, a što ne, te međusobno paziti jedni na druge. Važno je da odgojitelji ima uvid i prati gdje se djeca nalaze i čime se igraju, a to im omogućava pregledan prostor (Szanton, 2005).

Za stvaranje idealnog prostora u jaslucama treba se krenuti od osnovnih fizičkih potreba djece te dobi, kao što su spavanje i jedenje. U procesu učenja samostalnosti, važno im je omogućiti prostor za samostalno kretanje. Primjerice, niske police kako bi mogli dohvatiti igračke, stepenicu ispod umivaonika, ako već nije spušten na razinu djece. Okruženje u dječjim jaslucama trebalo bi biti jednostavno, omogućiti odvajanje djece od majke u smislu samostalnosti, mekano, poticajno, stabilno i sigurno, te higijenski uredno. U jednostavnim

prostorima djeca se osjećaju ugodno. Od centara im je dovoljno imati: centar za razvoj grube motorike, dramski centar, centar za igru s „prljavim“ materijalima i mjesto gdje se djeca mogu bacati na strunjače, valjati te izležavati. S obzirom na to da se djeca rane dobi uglavnom samostalno igraju, potreban je i centar za osamu kao poštivanje dječje potrebe za privatnošću. Djeca rane dobi koja provedu u vrtiću i do deset sati trebaju mekoću prostora koja će im omogućiti osjećaj kao kod kuće. Tu mogu pomoći tepisi, kauč i jastuci. U dobi kad je najizraženije senzomotoričko učenje djeci treba prostor u kojem će razvijati svoja osjetila, kao što su slušanje kroz glazbu i zvukove, osjet kroz plastelin, miris kroz mirisne bočice i cvijeće itd. Nuđenjem zanimljivih materijala poput drva, pamuka, alata u pravoj veličini, posuda za kuhanje i sličnih omogućuje se djeci poticajno okruženje u kojem imaju mogućnost istraživanja. Stabilnost i sigurnost će djeci pružiti omiljene igračke i slikovnice, kao i ograđeni prostor te predmeti koji su dovoljno veliki da ih djeca ne mogu progutati. Svakodnevnim pregledavanjem sobe i materijala za djecu osigurava se dječji boravak, kao i odgojiteljev posao zaštite djece. S obzirom na to da je podloga omiljeno mjesto za igru te da se sve igračke stavljaju u usta, higijena prostora preduvjet je prije uređenja samog prostora. (Lowman i Ruhmann (1998).

Slika 2. Prikaz primjera dobro isplanirane prostorije namijenjene djeci jasličke dobi (Szanton, 2005:173)

4. IGRE I IGRAČKE

4.1. VAŽNOST IGRE

Stoljećima je igra smatrana kao potrebnom, ne samo kod djece, već i kod ljudi u odrasloj dobi i životinja. Ljudima je urođena potreba za istraživanjem, stvaranjem, kao i kretanjem. Igra bi se mogla smatrati i pripremom za budući život. Svrha igre je sama igra, sama po sebi kao proces, u kojem nije bitan cilj, nego put i sve vještine i spoznaje koje dijete stječe tim putem. Tako je i u Nacionalnom kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2015) naznačeno da je dječji vrtić mjesto igre djece rane i predškolske dobi. Tako u jaslicama možemo razlikovati simboličku igru, pokretne igre, igre prstićima, igre raznim prirodnim i nedovršenim materijalima kao što su voda, pijesak, sirova tjestenina i sirove žitarice. Igra doprinosi kvaliteti razvoja djece, za psihički i fizički razvoj. Odabir igre kod djeteta uvjetovan je razvojnou mogućnošću djeteta kao i poticajima koji su mu ponuđeni. Odabir igre u najranijoj dobi temelj je za izgradnju djeteta kao osobe. Dijete na igru ima slobodu izbora, takva igra podiže djetetovo samopouzdanje, pruža mu radost i zadovoljstvo, omogućuje mu istraživanje i zadovoljavanje znatiželje (Malić, 2022). Došen -Dobud (2016) nabraja mali tobogan, strunjače, bazen s lopticama, tunele i mostove kao obavezne poticaje u uređenju dječjeg vrtića.

Slika 3. Prikaz uređenja prostora za dječje jaslice.

4.2. RAZVOJ IGRE KOD DJECE

Prvo senzomotoričko razdoblje kod djece popraćeno je prvom igrom. Ta igra uglavnom je doživljavanje svega što se nalazi oko njih kroz osjetila, tako je često dječje stavljanje raznih predmeta u usta. Poslije te faze dolazi faza tzv. funkcionalne igre koja je specifična po kretnji djeteta i iskušavanju svojih granica. Djetetu kretanje predstavlja zadovoljstvo koje može biti ili puzanje ili hodanje. Zbog tog se zadovoljstva često neke radnje ponavljaju. Predmete koje dohvate rastežu, bacaju, gnječe, te zapravo razvijaju svoju osjetljivost. Nakon izmjene senzomotoričke igre pojavljuju se i igre s pravilima (Došen - Dobud, 2016).

Slika 4. Prikaz uređenja prostorije za senzomotorički razvoj kod djece.

4.2.1. IGRE ZA DJECU OD 12 DO 24 MJESECI

U odgojno-obrazovnoj praksi dječjih jaslica potiču se različite igre za razvoj senzomotorike. Primjerice, igra senzornim bočicama, vrećicama i pločama koje se napune vodom pijeskom, uljem za bebe, gelom za tuširanje te se dodaju razni materijali poput šljokica i konfeta. Koriste se i taktilne pločice kojima može razvijati osjet dodira, što je doprinosi učenju za učiti kontrolu pokreta.

Uz pomoć praznih kartonski kutija od cipela mogu se izraditi otvori različitih oblika gdje će dijete ubacivati okrugle, četvrtaste i trokutaste predmete. Tom vježbom potiče se fina motorika, pažnja, koncentracija, rješavanje problema, koordinacija pokreta te uočavanje veličina.

Upornost i koordinacija pokreta razvija se igrom kockama u kojoj se od djeteta traži da

ponovi složenu konstrukciju od 4 kockice ili da samo odabere oblik koji slaže. Kockice se mogu slagati i po veličini, od najmanje do najveće. Na tanki konop mogu se nizati tjestenina, obruči i kuglice. Štupaljke su pogodne za kvačenje na kartonske podloge. Osim što potiču rad fine motorike tj. pincetni hvat, djeca mogu slagati i razvrstavati štupaljke po boji i obliku.

Igrom s glazbenim instrumentima, na primjer improviziranim šušalicama, kao što su kutije napunjene rižom, potiče se sluh, imitaciju zvuka, koncentracija, osjećaj za jačinu pokreta i ritma.

Igra plastelinom, odnosno tijestom koje se lako napravi kod kuće, odlična je za samoregulaciju pokreta, razvoj jačine dodira, razvoj kreativnosti te taktilnu osjetljivost. U tijestu, riži ili pijesku možemo sakriti i razne predmete koje djeca trebaju pronaći. Igra potiče taktilna iskustva. Tijekom igre važno je biti u komunikaciji s djetetom, verbalizirati aktivnosti i poticati izražavanje djece.²

Slika 5. Prikaz materijala za igru s djecom u dobi od 12 do 24 mjeseci.

4.2.1. IGRE ZA DJECU OD 24 DO 36 MJESECI

Za djecu u dobi od dvije do tri godine poticajne su igre traženja i taktilnog doživljaja. Primjerice igra čarobne vrećice igra se tako da se u platnenu vrećicu stavi dvije ili više igračaka te dijete ne gledajući unutra po opipu pokušava otkriti koji je to predmet. Dijete samostalno ili u dogovoru može izabrati igračke. Igra je izvrsna za razvoj pažnje, govorni razvoj kao i taktilnu percepciju. Igra se može otežati tako da se doda neki oblik, npr. kocke, pa djetetu ima zadatak da pronađe sličan oblik u vrećici. Jednostavna igra najviše za govorni razvoj, kao i spoznajni jest prepoznavanje životinja po glasu uz pomoć modela ili fotografija životinja te imenovanje

² <https://vrtic-marjan.hr/10-prakticnih-aktivnosti-za-igru-s-djecom-od-2-do-3-godine/>

i oponašanje glasanja svake životinje.

U igri sortiranja dijete se može učiti pospremanju i vraćanju stvari na njihovo mjesto. Osim igračaka mogu se sortirati i ostali predmeti u kući, poput štipalica, pribora za jelo ili bojica. Mogu se razvrstavati po boji, veličini, obliku ili po upotrebi. Igra može biti zanimljivija ako se natječe s djecom. Ovom igrom razvijaju se i predmatematičke vještine, kao što su osjećaj za veličinu i dubinu. Za razvoj fine motorike maleni predmeti se mogu razvrstavati i drvenom pincetom.

Igre *puzzle* za vrtičku dob djeteta mogu se zamijeniti spajanjem sličica od 2 do 4 dijela životinja i poznatih predmeta za djecu, kao i pridruživanjem sličica iste boje. Ova igra može se proširiti jednostavnom igrom *memory*, a broj parova može se povećavati prema sposobnosti i dobi djeteta. Igra potiče vizualnu percepciju, radnu memoriju, pamćenje, kao i pažnju. Izrezivanjem različitih geometrijskih oblika koji se lijepe na podlogu na kojoj su nacrtani oblici geometrijskih likova, npr. kuća, vježba se vizualna percepcija te predmatematičke vještine. Igra kojom možemo vježbati zvučnu percepciju te pažnju jest igra pronalaženja skrivenih predmeta. U toj igri osoba se može sakriti te dozivati dijete ili može sakriti neki predmet koji proizvodi zvuk te dijete mora prepoznati odakle dolazi zvuk kako bi pronašlo ono što traži. Okusni pupoljci mogu se vježbati igrom pogađanja onog što se nosi u ustima. Dijete ima povez preko očiju, a u usta se stavi komadić hrane koju dijete voli te pogađa što je to.

Slika 6. Prikaz materijala za igru s djecom u dobi od 24 do 36 mjeseci.

5. ULOGA ODGOJITELJA U RAZVOJU DJECE

Da bi tek rođena beba odrasla u mislećeg čovjeka, mozak mu mora razviti mnogo radnji. Za razvijanje tih radnji, genetika nije dovoljna, već su važni podražaji okoline. Primjerice dijete će pastu za zube pokušati pojesti ako mu netko ne kaže da ona služi isključivo za pranje zubi. Djeci su potrebni vizualni, taktilni i auditivni podražaji. Broj sinapsi u mozgu dostiže svoj maksimum između druge i treće godine djetetovoga života (Brajša, Brajša-Žganec i Slunjski, 1999).

Svako dijete dolazi na svijet kao genij. – Albert Einstein

Kako Brajša i suradnici (1999) navode, inteligencija se formira sukladno mozgu, a mozak formira okolina. Na razvoj mozga utječe ponajviše odgoj, zatim i okolina. Mozak djeteta jest preslika vanjskog svijeta, dječji vanjski svijet prvenstveno su roditelji, ali i odgojitelji, s obzirom na veliku količinu vremena provedenu u vrtiću od najranije dobi. Postoje lijeva i desna hemisfera mozga. Laički rečeno, lijeva strana je ona u kojoj se analizira i mjeri postojeće, u kojoj je sve uhodano, traži se istina, „objektivna“ je, dok desna strana fantazira, voli, traži ljubav, traži novo i drugačije. Tijekom odgoja odrasli uglavnom naginju lijevoj strani jer samo nju u odrasloj dobi koriste i djeca tijekom odgoja gube desnu. Zbog toga u radu s djecom treba koristiti puni potencijal mozga, tako što će odrasli s djecom razmišljati, maštati i osjećati. Reflektirati se i razmišljati o onome što misle, osjećati i proživljavati svoje osjećaje, maštati i ne ograničavati se u maštanju i uvijek promišljati o potrebama djece u njihovim različitim fazama.

S obzirom na različite stilove odgojitelja Brajša i suradnici (1999) navode kako je važno pronaći svoj stil odgoja, uvidjeti nedostatke i prednosti te na njima raditi. Ako je odgojitelj inače zatvorena osoba, trebao bi poraditi na tome da je prema djetetu otvoren. Svaki odrasli čovjek, tako i odgojitelj ima intuiciju na koju se može osloniti iako bi trebao uzeti u obzir i informacije skupljene opažanjem. Oslanjajući se na intuiciju, često se donose subjektivne odluke u koje bi se trebalo uključiti i logično razmišljanje te tako naći balans između orijentacije prosuđivanjem i promatranjem. S djetetom se treba zbliziti, ali i udaljiti kada je to potrebno. Kombiniranjem objektivnog promatranja, razumne prosudbe, intuitivnog predosjećaja, ali i emocionalnog razmišljanja, djetetu se može pružiti cjeloviti razvoj koji će zadovoljiti sve njegove potrebe propisane Nacionalnim kurikulumom za rani i predškolski

odgoj i obrazovanje (2015). Njime su opisane osobne, obrazovne i socijalne potrebe, u koje se pod osobne ubrajaju tjelesne i emocionalne.

Emocionalna kompetencija važna je za posao odgojitelja. Emocionalno kompetentni odgajatelji češće su više motivirani za rad s djecom, znaju kontrolirati svoje emocije i obuzdati impulse kada je potrebno. Svoje vještine intuicije u radu s djecom uspješno usmjeravaju tako što dovršavaju ono što započnu, te su dosljedni svojim mislima. Spremni su se svakodnevno reflektirati i ispravljati svoje pogreške jer znaju da su one uvijek prisutne u radu s djecom, prihvatit će kritike. Odgojitelj koji ima razvijenu kompetenciju „zanemarit“ će loše prognoze te iz djeteta izvući maksimalni potencijal. Trude se pronaći put i kada ga ne vide. Znaju prepoznati koje su im slabosti, a koje jakosti, fleksibilni su i sagledavaju situaciju iz svih uglova. Dijete zahtijeva empatiju te mu je potrebno znati da ima slobodu izraziti svoje emocije (Brajša i sur., 1999).

Brajša i suradnici (1999) razlikuju devet različitih osobnosti odgojitelja koji se izmjenjuju s obzirom na situaciju i okolnosti u kojima se odgojitelj zatekao. Tako „savršeni“ odgojitelj želi nekada savršeno dijete koje pokušava dobiti na tolerantan ili netolerantan način. Uz uvjete ili bez uvjeta brižan odgojitelj želi razviti empatiju kod djeteta te imati brižno dijete. Uspješni odgojitelj želi da dijete bude uspješno, a posebni odgojitelji žele da se dijete ističe te bude posebno. Pametno dijete žele razmišljajući odgojitelji, a savjesno i disciplinirano dijete žele principijelni odgojitelji. Da dijete bude zadovoljno pokušavaju ostvariti svestrani odgojitelji, a bez obzira i s obzirom uporni odgojitelji žele da dijete bude snažno. Uz pomoć strpljivosti, miroljubivi odgojitelji žele mirno dijete. Uspješan odgojitelj će uz pomoć svih osobnosti uspjeti ostvariti cjeloviti razvoj djeteta.

Došen - Dobud (2018) navodi kako je odgojitelju glavni zadatak ponuditi odgovarajuće poticaje za dijete. Poticaji su vanjski faktori koji utječu na razvoj dječje unutrašnjosti. Glavni pokretači za upoznavanje, istraživanje i rješavanje nastalog problema jesu poticaji. Odgojitelj treba znati prepoznati koje su to potrebe i pronaći odgovarajuće poticaje kako bi dijete samostalno moglo zadovoljiti te potrebe. Pojedino doba te područje razvoja kod djeteta zahtijeva specifične poticaje.

6. ZAKLJUČAK

Razdoblje rane dobi djece važno za stjecanje prvih znanja i vještina. Većina djece u toj dobi savladava: hodanje, hranjenje, higijenske navike te uglavnom imaju prva odvajanja od roditelja na duži period. U institucionalnom kontekstu prostor u kojem borave, odgojitelji s kojima provode vrijeme i cjelokupna pedagoška potpora u tom razdoblju djeci pružaju sigurnost. Prikazane teorije učenja, razvojne mogućnosti učenja djece do treće godine života, kao i igre te uloga odgojitelja u cijelom procesu, važne su za bolje razumijevanje potreba djece. Kroz igru te strukturirane aktivnosti, odgojitelj može stvoriti okruženje potrebno za cjeloviti razvoj djece. Suradnja s roditeljima kao i kontinuirano educiranje i unaprjeđenje prakse od strane odgojitelja rezultiraju da djeca razviju temeljne vještine kao i pozitivni stav prema učenju koji će ih pratiti kroz život.

Može se zaključiti kako djeca rane dobi imaju jednake mogućnosti za učenje i prilika za napredak kao i djeca predškolske dobi, iako neće savladati ista znanja. Djeca rane dobi spremna su na učenje, istraživanje i stjecanje novih znanja kao i starija djeca, ako im se pruži prilika za to. Pružanjem pažljivo izabranih poticaja koji su birani u skladu s mogućnostima i sposobnostima za pojedino dijete, omogućava se razvoj punog potencijala djece.

Zaključno s tim, pedagoška potpora koju djeca dobiju u ranoj dobi definira temelj na kojem će poslije nadograđivati svoja znanja, kao i kasnije akademske i poslovna postignuća. Ovaj rad daje prikaz načina učenja djece, primarno kroz igru koji služi za bolje razumijevanje načina na koji djeca uče kao i pristupa prema kojem se može djelovati i unaprjeđivati dječja učenja.

LITERATURA

1. Berk, E. L. (2008). *Psihologija cjeloživotnog razvoja*. Jastebarsko: Naklada Slap.
2. Brajša, P., Brajša Žganec, A. i Slunjski, E. (1999). *Tajna uspješnog roditelja i odgojitelja*. Pula: C.A.S.H.
3. Čudina-Obradović, M., Starc, B., Profaca, B., Letica, M. i Pleša, A. (2004). *Osobine i psihološki uvjeti razvoja djeteta predškolske dobi*. Zagreb: Golden Marketing – tehnička knjiga.
4. Čukelj, I. *10 praktičnih aktivnosti za igru s djecom od 2 do 3 godine*. <https://vrtic-marjan.hr/10-prakticnih-aktivnosti-za-igru-s-djecom-od-2-do-3-godine/> Pristupljeno: 14.04.2024.
5. Čukelj, I. *Praktične aktivnosti za rad s djecom od 1 do 2 godine*. <https://vrtic-marjan.hr/prakticne-aktivnosti-za-rad-s-djecom-od-1-do-2-godine/> Pristupljeno: 14.04.2024.
6. Došen - Dobud, A. (2018). *Djeca otkrivaju tajne svijeta* Zagreb: Alinea.
7. Došen - Dobud, A. (2016). *Dijete – istraživač i stvaralac*. Zagreb: Alineja
8. *Hrvatska enciklopedija*, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2024. <https://www.enciklopedija.hr/clanak/ucenje>
9. Jagarinec, T. (2019). Učenje učenja. *Varaždinski učitelj*, 2 (2), 60-66. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/224275> .
10. Lowman, L. H., i Ruhmann, L. H. (1998). *Simply Sensational Spaces: A Multi-"S" Approach to Toddler Environments*. *Young Children*, 53(3), 11–17. http://resolver.scholarsportal.info/resolve/00440728/v53i0003/11_sssamate.xml
11. Malić, D. (2022). Igra je osnovna aktivnost djeteta. *Varaždinski učitelj*, 5(9), 312-316. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/274323> .
12. Marshall, M. H., Miller, A. S., i Vasta, R. (2005). *Dječja psihologija*. Jastebarsko: Naklada Slap.
13. *Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje* (NN, 05/2015). <https://mzo.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Obrazovanje/Predskolski/Nacionalni%20kurikulum%20za%20rani%20i%20predskolski%20odgoj%20i%20obrazovanje%20NN%2005-2015.pdf> .
14. Kuretić, J. *Kako djetetu postaviti granice i pravila?* https://www.rivrtici.hr/sites/default/files/datoteke/kako_djetetu_postaviti_granice_i_pravila.pdf . Pristupljeno: 01.04.2024.

15. Szanton Stokes, E. (2005). *Kurikulum za jaslice*. Zagreb: Pučko otvoreno učilište Korak po korak.

POPIS SLIKA

Slika 1. Prikaz materijala koji su ponuđeni djeci jasličke dobi. (Izrada autorice)

Slika 2. Prikaz primjera dobro isplanirane prostorije namijenjene djeci jasličke dobi (Szanton, 2005:173).

Slika 3. Prikaz uređenja prostora za dječje jaslice. Preuzeto s <https://neum.ba/zavrzeni-radovi-na-djecjem-vrticu-neum-s-radom-zapocele-prve-jaslice/> . Pristupljeno: 06.05.2024.

Slika 4. Prikaz uređenja prostorije za senzomotorički razvoj kod djece. Preuzeto s <https://vrtic-zrno.zagreb.hr/default.aspx?id=175>. Pristupljeno 06.05.2024.

Slika 5. Prikaz materijala za igru s djecom u dobi od 12 do 24 mjeseci. <https://vrtic-marjan.hr/prakticne-aktivnosti-za-rad-s-djecom-od-1-do-2-godine/> Pristupljeno: 14.04.2024.

Slika 6. Prikaz materijala za igru s djecom u dobi od 24 do 36 mjeseci. Preuzeto s <https://vrtic-marjan.hr/10-prakticnih-aktivnosti-za-igru-s-djecom-od-2-do-3-godine/> . Pristupljeno: 14.04.2024.

SAŽETAK

Rad se bavi sažetim prikazom pedagoške potpore djece u ranoj dobi. Sažeto je objašnjeno kako djeca rane dobi mogu učiti uz pomoć dobro osmišljenih poticaja i aktivnosti. Pedagoška potpora odnosi se na stvaranje poticajnog okruženja u kojem djeca osjećaju sigurnost i slobodu dok uče istražujući. Potpora se temelji na individualnim potrebama, kvalitetnoj interakciji s djecom i roditeljima, igri kao metodi učenja te kontinuiranom praćenju djece uzimajući u obzir njihove razvojne faze, interese i sposobnosti. Temelj za stvaranje pozitivnog stava prema učenju kao i vještine potrebne za daljnji život stječu se upravo u najranijoj dobi.

ABSTARCT

The paper provides a concise overview of pedagogical support for young children. It briefly explains how children in early childhood can learn with the help of well-designed stimuli and activities. Pedagogical support involves creating a stimulating environment where children feel safe and free while learning through exploration. This support is based on individual needs, quality interactions with children and parents, play as a learning method, and continuous monitoring of the children, considering their developmental stages, interests, and abilities. The foundation for developing a positive attitude towards learning, as well as the skills necessary for future life, is established in early childhood.

Obrazac A.Č.

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja JOSIPA ROKOV, kao pristupnik/pristupnica za stjecanje zvanja sveučilišnog/e prvostupnika/ce RANOG I PREDŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA, izjavljujem da je ovaj završni rad rezultat isključivo mojega vlastitoga rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio završnog rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga završnog rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, 09.07.2024.

Potpis

Izjava o pohrani i objavi ocjenskog rada
(završnog/diplomskog/specijalističkog/doktorskog rada - podcrtajte odgovarajuće)

Student/ica: Josipa Rokov

Naslov rada: PEDAGOŠKA POTPORA UČENJU
 DJECE RANE DOBI

Znanstveno područje i polje: PEDAGOGIJA

Vrsta rada: ZAVRŠNI RAD

Mentor/ica rada (ime i prezime, akad. stupanj i zvanje):
 izv. prof. dr. sc. Ivana Visković

Komentor/ica rada (ime i prezime, akad. stupanj i zvanje):

Članovi povjerenstva (ime i prezime, akad. stupanj i zvanje):
 doc. dr. sc. Branimir Menduš
 asistentica Ivana Tomić Kasej

Ovom izjavom potvrđujem da sam autor/autorica predanog ocjenskog rada (završnog/diplomskog/specijalističkog/doktorskog rada - zaokružite odgovarajuće) i da sadržaj njegove elektroničke inačice u potpunosti odgovara sadržaju obranjenog i nakon obrane uređenog rada.

Kao autor izjavljujem da se slažem da se moj ocjenski rad, bez naknade, trajno javno objavi u otvorenom pristupu u Digitalnom repozitoriju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Splitu i repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti (NN br. 119/22).

Split, 09.07.2024.

Potpis studenta/studentice:

Napomena:

U slučaju potrebe ograničavanja pristupa ocjenskom radu sukladno odredbama Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima (111/21), podnosi se obrazloženi zahtjev dekanici Filozofskog fakulteta u Splitu.